

Veckans växt v. 3 2010

Jättegunnera (*Gunnera manicata*)

Under andra halvan av 1800-talet började exotiska växter med dekorativa bladverk att användas allt mer i trädgårdarna. Vissa odlades i orangerier och växthus, andra användes i tapetgrupper och de härdigare kunde planteras i perennlister eller som solitärer. Jättegunneran, med sina stora dekorativa blad, var en tropisk växt som gärna användes som solitärväxt eller planterad vid dammar och vattendrag.

Arten hittades i södra Brasilien år 1867 av plantskoleägaren Jean Linden. Han förde den till sitt hemland Belgien och därifrån spreds den vidare över Europa. Sedan tidigare fanns den röda jättegunneran (*G. tinctoria*) i odling – den upptäcktes 1789 och introducerades i handeln kring 1850 – men när jättegunneran presenterades övertog den i stor utsträckning den andra artens popularitet. Den röda jättegunneran blev ju bara två meter hög medan jättegunneran kunde bli 2,5 meter hög med upp till 3,4 meter långa blad! Sitt namn fick släktet efter Carl von Linnés gode vän, den norske biskopen och naturforskaren Johan Gunner (1718-1783) som gav ut *Flora Norvegica* i två band.

Även sedan vurmen för exotiska bladväxter nått sin kulmen planterades jättegunneran gärna kring dammar och vattendrag i trädgårdarna i England och på kontinenten. Och vid vatten trivs den; arten är vildväxande i fuktiga skogsområden i Colombia och Brasilien och hittas ofta i skyddade lägen vid vatten.

I svenska trädgårdar har jättegunneran aldrig varit vanlig. Den finns omnämnd i trädgårdsböcker från 1800-talet, men då som en växt som odlades i växthus. Däremot såldes den lilla krypgunneran (*Gunnera magellanica*) från svenska plantskolor åtminstone från 1935 och framåt. Att gunnera inte var vanlig borde ha glatt i alla fall Strindberg som ogillade exotiska bladväxter som inte fick gå i blom. I "Blomstermålningar och djurstycken" från 1888 skriver han om trädgårdarna i danska Skovlyst och Holte: "Och så bär man ut på rabatterna, vad? Bladväxter som icke få blomma. Bladväxter med röda och gula blad, sådana man kan i brist på bättre fördraga om hösten hos den döende lönnen eller jungfruvinet. Och så snart en stackars blomknopp hotar att spira upp ur detta höstlöv så kommer blomsterhataren och skär av den. /.../ Äger man så ett urval av de dyra ogräsen *Echinops*, *Acanthus*, *Gunnera* och flera vederlikar, att fröjda sig åt då har man haft livsglädje för sina pengar!"

Att jättegunneran varit ovanlig i svenska trädgårdar hänger samman med att den inte är härdig. Den kan bara odlas i de allra gynnsammaste delarna av Sverige och kräver även där rejäl vintertäckning för att komma upp år efter år. I boken *Perenna växter* från 1937 står om gunneran: "Tyvärr är den så pass ömtålig, att den ej kan rekommenderas för odling på någon plats i vårt land." Istället för jättegunnera föreslogs ibland filtloka, tidigare kallad jättebjörnloka (*Heracleum stevenii*). På 1920-talet beskrev till exempel trädgårdsarkitekt Ester Claesson filtlokan som särskilt passande "att

planteras fristående i gräsplaner invid dammar”, ungefär så som jättegunneran planterades längre söderut.

Text och foto: Linnea Oskarsson